MAASEUDUN TULEVAISUUS
Maa- ja metsätaloustuottajajärjestön äänenkannattaja – Perustettu 1916

Päätoimittaja
Lauri Kontro
Toimituspäälliköt
Jussi Martikainen
Tiina Taipale

Jos metsään haluaa mennä rauhoittumaan, pitää löytää sellainen alue, jota pitää metsänä. **PEKKA RAHKO KALEVASSA**

Troijan hevosta uitetaan lakiin

Ympäristöministeriössä valmistellaan esitystä ympäristönsuojelulain uudistukseksi. Työryhmän enemmistö on ympäristöjuristeja. Mukana on myös muutama luonnonsuojelujärjestöjen ammattiaktivisti ja pari etujärjestöjen edustajaa.

Ympäristöhallinto on kiirehtinyt lakimuutosta erityisesti turpeen takia. Nykyinen ympäristöministeri Ville Niinistö (vihr.) on asettanut tavoitteekseen turpeen energiakäytön lopettamisen. Tavoite tulee suoraan Suomen luonnonsuojeluliitolta, joka on sitonut itsensä näkyvästi turpeeseen.

Ympäristönsuojelulakiin ollaan kaavailemassa nyt uutta rajoitusta, joka väärinkäytettynä olisi kohtalokas koko maaseudulle. Lakinikkarit ovat kehitelleet erityisen luonnonarvokäsitteen, jota voidaan soveltaa luovasti arvioitaessa elinkeinojen ympäristölupahakemuksia.

Luonnonarvokäsite merkitsee sitä, että lupaviranomainen voi suhteellisen vapaasti estää minkä tahansa elinkeinoon vaikuttavan ympäristöluvan myöntämisen. Erityinen luonnonarvo voi olla uhanalainen laji, maisema tai virkistysarvo. Siis mikä tahansa.

Ympäristössä löytyy tällaisia ”luonnonarvoja” joka paikassa. Notkelmassa kasvava saniaispuska tai puussa oleva variksen pesä voi olla erityinen luonnonarvo. Vain mielikuvitus on rajana käsitteen venyttämiselle.

Uuden lain tarpeellisuutta ja kiireellisyyttä perustellaan tarpeella saattaa turpeen ympäristöluvat nykyistä tiukempaan syyniin. Tämä jo kertoo, että kysymys on puoluepoliittisista päämääristä, jotka ohjaavat lainvalmistelua.

Ympäristönsuojelulain uudistamiseen liittyy tärkeä periaatteellinen hallinnollinen ja oikeudellinen näkökulma. Laki lisää virkamiesvaltaa ja siirtää eduskunnalle kuuluvaa lainsäädäntövaltaa byrokratialle. Kehityssuunta on ollut viime vuosina nähtävissä monissa lakihankkeissa.

Eduskunnalta on siirretty valtaa virkamiehille aiemmin jätevesiasetuksessa ja luonnonsuojelulaissa. Kummassakaan tapauksessa tarkoitus ei ollut sama kuin lopputulos.

Jätevesiasetuksessa saatiin aikaan sotku, joka ei ole selvinnyt vieläkään. Eduskunta joutui jälkikäteen vaivaamaan jopa perustuslakivaliokuntaa laittaakseen asian jonkinlaiseen järjestykseen.

Myös viime kaudella tehty luonnonsuojelulain muutos siirsi merkittävän osan eduskunnan päätösvaltaa virkamiehille, tosin eduskunnan omalla päätöksellä. Uudet luonnonsuojelualueet voidaan jatkossa päättää valtioneuvoston tai ympäristöministeriön asetuksilla.

Eduskunnasta itsestään riippuu, kuka lopulta valtaa käyttää.

Näillä alueilla ryhdytään nyt soveltamaan kansallispuistojen rauhoitussääntöjä, vaikka kansallispuistoista pitää päättää lailla. 600 000 hehtaaria vanhoja tuhatvuotisia eränkäyntimaita on menossa pakettiin.

Jäljet pelottavat. Maaseudulla tiedetään, mitä kasvoton virkamiesvalta merkitsee. Uudesta ympäristösuojelulaista on tulossa jälleen uusi peukaloruuvi.

Se, että ympäristöministeri Ville Niinistö tämän kiistää, ei poista epäilyä. Miksi laki sitten aiotaan kirjoittaa tällaiseen muotoon, jos sitä ei aiota käyttää?

Väljien valtuuksien antaminen hallinnolle uhkaa jopa kansalaisten oikeusturvaa. Uuden lain perusteella voidaan estää miltei mikä tahansa toiminto vetoamalla siihen, että jokin paikka on yleisesti arvokas.

Viranomaisten toimivallan löysä laajentaminen ei täytä enää oikeusvaltion tunnusmerkistöä. Kansalaiset voivat joutua suoranaisen mielivallan kohteiksi lupakarusellissa.

Vastaavaa on tapahtunut jo rakennuslupien kohdalla. Ilman että missään on päätetty rajoittaa kansalaisten oikeutta valita oma asuinpaikkansa, on rakentamiskieltojen avulla ryhdytty estämään rakentamista maaseudulle.

Syyksi kelpaa se, että rakentaminen jollakin paikalla voi estää tulevaa kaavoitusta. On siinä syytä kerrakseen.

> **Maaseudulla tiedetään, mitä kasvoton virkamiesvalta merkitsee.**

Asiallista käytöstä

Keskustelu jokamiehenoikeuksista on käynyt kesän ja syksyn aikana kiivaana. Erityisesti kaupallinen marjojen poiminta on nostattanut tunteita.

Ongelmista huolimatta valtaosa suomalaisista maanomistajista suhtautuu myönteisesti jokamiehenoikeuksien käyttöön maillaan.

Maaseudun Tulevaisuuden Suomen Gallup Elintarviketiedolla teettämän kyselyn mukaan runsaat 40 prosenttia maanomistajista hyväksyy myös kaupallisen marjanpoiminnan maillaan ilman muuta. Hyväksyjien joukko kasvaa noin 25 prosenttiyksiköllä, jos poimintaan on kysytty lupa. (MT 26.9.)

Luvan kysyminen lisää kauttaaltaan myönteistä suhtautumista jokamiehenoikeuksien käyttöön. Noin 40 prosenttia maanomistajista hyväksyy jopa jokamiehenoikeuksiin kuulumattomat mönkijällä ja moottorikelkalla ajamiset maillaan, jos siihen vain kysytään lupa.

Hyvä osoitus maanomistajien ja muiden luonnossa liikkuvien yhteistyöstä oli Lounais-Suomen partiolaisten syyskuun alussa järjestämät taitokilpailut. Kilpailut käytiin noin 30 maanomistajan mailla, ja jokaiselta maanomistajalta kysyttiin ja saatiin lupa. Tapahtuman jälkeen ei ole kuulunut valituksia.

Toista äärilaitaa edustaa luvaton mönkijöillä ja moottorikelkoilla ajelu Lapissa. Metsähallituksen erätarkastajan Mika Seurujärven mielestä tilanne on karannut käsistä, koska valvontaan ei ole resursseja. Eniten ongelmia aiheuttavat malminetsijät, jotka hajottavat porotokat ympäri tuntureita. Maastoliikennelupakaan ei oikeuta liikkumaan miten huvittaa.

Luonnossa liikkumiseen ja jokamiehenoikeuksiin pätevät samat säännöt kuin muuhunkin ihmisten väliseen kanssakäymiseen. Luvan kysyminen on kohteliasta silloinkin, kun se ei ole lain mukaan pakollista.

VIERASYLIÖ

Luonto on täynnä aarteita

Villit luonnon antimet – riista, kala, marjat, sienet ja villiyrtit – ovat olleet elämisen edellytys suurimman osan ihmiskunnan historiasta. Maataloudesta alettiin tulla riippuvaisiksi vasta viisi tuhatta vuotta sitten, Suomessa tämä siirtymä tapahtui huomattavasti myöhemmin.

Suomalainen perusruoka peruna on siis suorastaan ultramoderni uutuus, yleistyihän vasta parisen sataa vuotta sitten.

Ennen maataloutta metsien keruutuotteilla oli ratkaiseva merkitys ravitsemukselle. Ilman marjojen vitamiineja talvi olisi ollut kohtalokas pohjoisessa. Ruuan lisäksi metsät olivat lääkekaappeja. Pihka oli haavanhoidon kulmakivi jo tuhansia vuosia sitten.

Viime vuosisadalla läheistä luontosuhdetta alettiin pitää jopa vanhanaikaisena. Tätä kuvannee hyvin köyhän talon lapsen häpeä 50-luvun lopulla, kun muilla lapsilla oli koulussa eväsleipien päällä lauantaimakkaraa ja hän joutui tyytymään metson rintalihoihin.

Riistalintu oli köyhän talon särvintä jonka rinnalla lauantaimakkara oli niin uutta ja hienoa, että sitä syötiin aluksi vain viikonloppuisin. 60-luvun äärifuturistisiin visoihin kuuluivat kaloripillerit ja ravintoliuokset joilla kiiltäviin haalareihin pukeutuneet kansalaiset tyydyttävät ruokahalunsa.

Nyt 2010-luvulla – eilisen tulevaisuudessa – ihanteena onkin mahdollisimman vähän prosessoitu elintarvike.

Luontosuhdetta pitää vaalia

Vaikka 60-luvun visiot olivat mitä olivat, emme kääntäneetkään selkäämme luonnonantimille. Yli 70 prosenttia suomalaisista poimii marjoja, nuorista aikuisistakin lähes 60 prosenttia.

Kuitenkin alle kymmenen prosenttia poimijoista saa nykypäivänä tuloja marjojen myynnistä. Ennen marjojen myynti oli tärkeä osa tulonmuodostusta etenkin Lapissa ja Kainuussa.

Nyt luonnontuotteiden keruuseen motivoivat luontoelämykset, liikunta ja terveys. Luonnontuotteiden kotitarvehyödyntäminen nykyaikana on siis enemmänkin nautinto ja etuoikeus kuin pakko ja elämisen edellytys.

Länsi-Eurooppalaisessa iitekehyksessä suomalaisilla lienee kaikkein läheisin ja arkipäiväisin suhde luontoon. Tämä suhde näkyy muun muassa luonnontuotteiden laajana ja yleisenä käyttönä, eikä se ole välittömässä vaarassa kunhan vaalimme sitä.

Kaupungistuneenakin suomalainen pakenee vapaa-aikoinaan piilopirttiinsä marjastamaan, kalastamaan ja metsästämään.

Miksi sitten tätä luontosuhdetta sitten pitäisi vaalia? Voisimmehan virkistäytyä kaupunkien viherympäristöissä ja ostaa maukkaat ja terveelliset luonnonmarjat torilta, mihin siirtotyövoima on ne poiminut.

> **Ruuan lisäksi metsät olivat lääkekaappeja.**

On toki ihmisiä jotka tällaisen valinnan ovat tehneet eikä tätä ole syytä paheksua. Mutta jos teemme tällaisen valinnan kansakuntana, menetämme jotain tärkeää.

Kansallisen brändityöryhmän loppuraportin läpileikkaavina teemoina olivat luonto ja luontosuhde. Olemme alkaneet ymmärtää, että riistaliha eväsleipien päällä ei ole häpeän vaan ylpeyden aihe.

Tällaisesta etuoikeudesta ei tule luopua, varsinkin kun luonto ja luonnon hyödyntämisen arkinen perinne ja nykyaika eivät sulje pois toisiaan.

Hyvinvointi on isoa liiketoimintaa

Nykyaika on mukana myös luontosuhteessamme. Marjanpoimija voi napauttaa gps-laitteen muistiin marjapaikat, satoseurantaa voidaan ehkä jo lähitulevaisuudessa tehdä ilmakuvauksin ja ravitsemuksen tutkijat vyöryttävät uutta tietoa luonnonantimien edullisista terveysvaikutuksista.

Sellaistakin itsestäänselvyyttä kuin luonnon virkistävää ja terapeuttista vaikutusta varmennetaan tutkimuksilla.

Sen lisäksi että luonnon hyödyntämisen perinne on osa identiteettiämme, se voi olla myös merkittävä kansantalouden resurssi. Maailman parhaaksi valittu ravintola, tanskalainen Noma, ratsastaa pohjoismaalaisella keittiöllä. Kotimainen Lumene on sitonut tuotekuvansa pohjoisuuteen.

Pohjoisen luonnon raaka-aineiden jalostajat Kaukoidässä mainostavat tuotteitaan suomalaisittain lähes kliseisillä iskulauseilla, joissa toistuvat puhtauden ja keskiyön auringon teemat.

Pohjoisuudella on nostetta joka oikein hyödynnettynä voi koitua vielä suuremmaksi hyödyksi kuin mitä se tällä hetkellä on.

Hyvinvointi- ja terveysalat ovat nimittäin valtavaa liiketoimintaa. Esimerkiksi mustikkakilon hinta ravintolisäksi puristettuna kasvaa kertaluokkia. Tämä merkitsee työpaikkoja ja hyvinvointia sille joka tätä arvoketjua hallitsee.

Alkutuotantoa pitää kehittää

Metsiemme sieni-, marja- ja yrttivarojen arvo on varovaistenkin arvioiden mukaan satoja miljoonia euroja, jalostuksen ja markkinoinnin myötä raaka-aineen arvo voisi moninkertaistua.

Tuttujen sieni- ja marjavarojen lisäksi metsissämme on paljon hyödyntämättömiä resursseja.

Männyntuoksuvalmuska eli matsutake oli vielä muutama vuosi sitten lähes tuntematon sieni suurimmalle osalle suomalaisista sienestäjistä, hyväksyttiinhän se kauppasieneksi vasta viitisen vuotta sitten. Arvoltaan kyseessä on kuitenkin jopa tryffelin veroinen sieni.

Pakurikääpä on arvostettu terveystuotteiden raaka-aine, muutama kilo pakuria voi tehdä yksittäisestä koivusta yli sadan euron arvoisen puun. Tämä metsäntuhoojana tunnettu sieni viihtyy parhaiten veden vaivaamissa heikkotuottoisissa metsissä.

Rääseikötkin voivat siis tuottaa työtä ja hyvinvointia pohjoisille alueille.

Jotta tämä luonnonantimien taloudellinen potentiaali realisoituisi, alkutuotannon tuottavuuden on parannuttava. Harvesteri tekee puunkorjuussa 2000-luvulla saman työn kuin kämpällinen lentojätkiä 50-luvulla. Marjastaja tekee töitä poimurilla jonka perusratkaisu on sadan vuoden takaa.

Marja- tai sienivarojen inventointi on lapsenkengissään puuvaroihin verrattuna. Jalostusketjun tärkeyttä korostetaan syystäkin, mutta ilman alkutuotantoa ei voi olla olemassa arvoketjua. Tämä pätee niin maa- kuin metsätaloudessakin sekä niiden rajapinnalla olevalla luonnontuotealalla.

RAINER PELTOLA
Kirjoittaja on MTT Kasvintuotannon vanhempi tutkija.

PÄIVÄN KUVA

KATJA KOLJONEN

Hanhet opettavat lapsia Berliinissä

Nämä pulskat hanhet asuvat Saksan pääkaupungissa Berliinissä. Idyllinen kotieläintila sijaitsee lähellä suurkaupungin keskustaa, Marzahnin lähiössä. Vuohien, lampaiden, lintujen ja hevosten ympärillä kohoaa 20-kerroksisia asuintaloja. Berliinissä eläintiloja on useissa kaupunginosissa. Niiden tarkoitus on esitellä lapsille maataloutta.

Päivän kuva -ehdotuksia voi lähettää MT:n toimitukseen osoitteeseen lukijankuva@maaseuduntulevaisuus.fi. Julkaistuista kuvista maksetaan palkkio.

KOLUMNI: MAIJA ALA-SIURUA

Teurastamon kummiluokka

Kotitalous on koulusta riippumatta yksi yläkoululaisten suosikkiaineista. Ruuanvalmistusta ja käsillä tekemistä halutaan oppia kiihkeästi.

Peruskoulun kahden viimeisen luokan ajan kotitalouden tunneilla käyvät vain ne, jotka sen ovat valinneet. Kaikki halukkaat eivät mahdu opetusryhmiin.

Samaan aikaan tuottajat, elintarviketeollisuus ja kauppa osoittavat syyttävällä sormella kuluttajaa.

Kuluttaja saa kuulla, kuinka hän ei halua maksaa ruuasta riittävästi tai miten vieraantunut hän on maatilan arjesta.

Kuluttaja ei myöskään ymmärrä maailmanlaajuisten ruokamarkkinoiden lainalaisuuksia, kansainvälisten lannoitemarkkinoiden vaikutuksia tai sesonkien merkitystä.

Syyllisyys maustaa ruuan.

Palataan kotitaloustunneille. Kukaan ei varmasti ole välttynyt siltä tiedolta, että kunnat antavat kouluruokailun järjestämiseen hävettävän vähän rahaa.

Kuinka moni tietää, että ei sitä rahaa ole sen kummemmin käytettävissä kotitaloustuntien raaka-ainehankintoihin?

> **Eikö juuri osoitettu sormella kuluttajia, jotka ostavat aina vaan sitä kaikkein halvinta?**

maija.ala-siurua@maaseuduntulevaisuus.fi

Opettaja saa käyttää kaiken kekseliäisyytensä, jotta vähillä euroilla saa hankittua aineksia innokkaiden kokkien työstettäväksi. Kaikesta pitää pihistää, mitään ylimääräistä kivaa ei saa ostaa.

Koska ruokalasku on pidettävä pienenä, annokset valmistetaan mahdollisimman kohtuukokoisina. Kotitaloustunnin jälkeen on nälkä, kiteyttää kahdeksasluokkalainen.

Mitä tällaisilta niukkuuden tunneilta nuorille jää päällimmäisenä mieleen?

Säästäväisyys, vastaa joku ja ihmettelee, että mitä pahaa siinä on. On pahaa, vastaan minä.

Äärimmilleen venytettyjen eurojen takia nuoret varmasti muistavan ainakin sen, että ruuan pitää olla halpaa.

Eikö juuri osoitettu sormella kuluttajia, jotka ostavat aina vaan sitä kaikkein halvinta?

Ja kuitenkin kasvatamme yhä uusia ”hintatietoisia” ruuanlaittajia.

Tuottajajärjestö ja lihatalot ovat järjestäneet avoimien ovien päiviä maatiloilla.

Maatalous on kiinnostanut siinä määrin, että kaikki halukkaat eivät ole mahtuneet väkeä kuljettaneisiin linja-autoihin.

Sysmässä kahdeksasluokkalaiset tutustuvat ruuantuotantoon ja vierailevat muun muassa maitotilalla ja pienmeijerissä.

Entäpä, jos meijeri ja lihatalo vierailisivat vuorollaan kotitaloustunnilla?

Ehdotan ruokakummiluokkien perustamista. Heitän haasteen kaikille Suomessa ruokaa jalostaville yrityksille.

Lahjoittakaa raaka-aineita lähiseutujenne yläkoulujen kotitaloustunneille. Sesongin tuotteita, aitoja makuja, kotimaista ja laadukasta.

Tuottajat ottakoon yhtä lailla haasteesta kopin. Koululle voisi viedä juureksia, vihanneksia, omenoita tai yrttejä. Myös oman tilan karjasta peräisin olevan lihan lahjoittamiseen löytyy varmasti jokin hyvä tapa.

Lähiseudun kalastaja voisi hänkin tuoda koululle tuoretta, kotimaista kalaa sen iän ikuisen norjalaisen kassilohen sijaan.

Jos tällainen raaka-aineiden lahjoittaminen on vastoin jotain pykälää, niin ei kai niitäkään ole kiveen hakattu.

Kerrankin nuoret saisivat tehdä ruokaa, jonka valmistamista hinta ei pilaa.

LEHTIKATSAUS

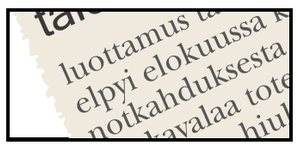

Keskittäminen kyseenalaista

Tutkija **Jussi Westinen** varoittaa **Helsingin Sanomien** Vieraskynässä politiikassa vallan saaneesta ihanteesta – ”kestävän ja keskitetyn elämän tavan Suomesta”. Sen varjolla maalla asumisesta ollaan tekemässä kovin hankalaa. *”Sitran tutkimusten mukaan monet kaupunkilaisetkin haaveilevat väljästä asumisesta, joka takaisi oman rauhan ja mahdollisuuden luonnonläheiseen elämäntyyliin.*

Tutkimukset viittaavat siihen, että nykyinen ydintotuus ja visio Suomesta johtavat maatamme aivan eri suuntaan kuin merkittävä osa kansasta toivoo. Onko tulevaisuuden Suomi pakkautunut maakunnallisiin keskuksiin, tehokkaisiin joukkoliikennevälineisiin, isoihin kouluihin, suuriin konttoreihin ja massiivisiin vanhainkoteihin? Jääkö haja-asutusalueille lähinnä viljelijöitä, matkailuyrittäjiä ja luontoarvoa?

Nykyisen ydintotuuden vallitessa vastaus on kyllä. Jos visio toteutuu, sen heikkoudet paljastuvat todennäköisesti vähitellen. Vaikka isoissa yksiköissä eläminen ja oleminen voi olla tietyillä mittareilla tehokkaampaa ja vastuullisempaa, se ei välttämättä ole mukavampaa, saati inhimillisempää.”

Valtion yhtiöitä tarvitaan taas

Savon Sanomat arvostelee pitkän tähtäimen teollisuuspoliittisen ymmärryksen puutetta. *”On sanottu, ettei yritystoiminta kuulu valtiovallan perustehtäviin. Se on aatteellista höpinää, joka ei kestä kriittistä tarkastelua historian valossa.*

Sotien jälkeen valtio perusti yli 70 valtionyhtiötä, jotka rakensivat yhteiskuntamme perustaa vuosikymmeniä. Lisäksi valtionyhtiöiden toiminta säteili ympäristöönsä hyvinvointia, joka auttoi muuta elinkeinotoimintaa alkuun ja kasvuun.

Teollisuuspolitiikasta on puhuttu paljon, mutta puhettahan maailmaan mahtuu. Ilman tekoja ei synny uutta.”

Julkisuus ehti tuomita Miedon

Länsi-Savon mukaan kansallinen urheiluidoli, ex-hiihtäjä Juha Mieto on tahrattu dopingepäilyyn vähintäänkin epätarkoilla puheilla. *”Dopingin vastaisen järjestelmällisen työn keskeinen periaate on alusta alkaen ollut se, että urheilijan oikeusturva pitää pystyä takaamaan. Rangaistuksia voi siis jakaa vain, jos kiellettyjä aineita todistettavasti käytetään.*

Miedon tapauksessa julkisuus onnistui leimaamaan urheilijan pelkästään toisen urheilijan syytösten perusteella.

Todistustaakka siirtyi ikään kuin Miedolle, vaikka länsimaisen oikeuskäsityksen mukaan syyttäjän tulisi esittää todisteet. Olipa totuus mikä tahansa, Juha Miedon kohtalo näyttää surkealta.”